

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	480
Land:	Nigeria
Kilde:	Landinfo
Titel:	Vest-Afrika: Nettverk
Udgivet:	15. maj 2019
Optaget på baggrundsmaterialet:	12. juni 2019

Respons

Vest-Afrika: Nettverk

- Nettverk i Vest-Afrika
- Er det vanlig å ikke ha nettverk?
- Forventning om bistand innad i nettverket
- Arbeidsmarked
- Migrasjon
- Kan en mann klare seg uten nettverk ved (re)etablering?

Nettverk i Vest-Afrika¹

Den utvidede familien utgjør kjernen i en persons nettverk. Storfamilien kombinerer forskjellige generasjoner og grener av familien, og består, i tillegg til mor, far, deres biologiske barn og eventuelle fosterbarn, av tanter, onkler, fettere, kusiner og tremenninger, samt besteforeldre på begge sider. I tillegg til storfamilien utgjøres en persons nettverk av andre familier som er knyttet til ens eget familienettverk gjennom ekteskap, vennskap og historiske allianser. Familienettverket er i sin tur en del av personens slektslinje, som igjen, i en del etniske grupper, kan tilhøre en «kaste»². Tilhørigheten til en etnisk gruppe, hvor medlemmene ofte snakker samme språk og deler grunnleggende verdier og tradisjoner, utgjør rammen for familie- og kastetilknytningen.

¹ Vest-Afrika regnes i denne responsen som Benin, Burkina Faso, Ekvatorial-Guinea, Elfenbenskysten, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Kamerun, Liberia, Mali, Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone og Togo. Til tross for betydelige forskjeller mellom disse landene, særlig mellom landene langs Atlanterhavskysten og landene nord for savannebeltet (ofte kalt Sahel), er det også mange likheter med hensyn til demografi, sosial organisering og arbeidsmarked. Dette innebærer at det er hensiktsmessig å omtale landene under ett, selv om man da kan gå glipp av visse nyanser. Denne responsen begrenser seg til forhold for menn, ettersom kvinner står overfor en del særskilte utfordringer. Når det gjelder kvinnelig migrasjon, vises det for eksempel til Landinfo 2010 (Nigeria: Kvinner og intern migrasjon). Selv om responsen handler om Nigeria, er innholdet overførbart til andre land i regionen.

² I Vest-Afrika er ikke folkegruppene organisert i stammer og klaner slik man finner andre steder på det afrikanske kontinentet, men enkelte etniske grupper kan være hierarkisk bygget opp i såkalte yrkesbaserte «kaster», som i dag først og fremst har betydning for sosial status.

Respons Vest-Afrika: Nettverk

I tillegg til familienettverket er de fleste også knyttet til andre typer nettverk, som aldersbaserte, yrkesbaserte og religiøse nettverk. Eksempler her kan være tette bånd knyttet gjennom oppvekst og skolegang, fra yrkes- og organisasjonslivet og fra religiøse forsamlinger. Mens familienettverket er selve kjernen i en persons nettverk og endrer seg lite over tid, er slike typer kontekstbaserte nettverk mer dynamiske og kan endre karakter etter endrede livsbetingelser.

Er det vanlig å ikke ha nettverk?

Nei. Det som er helt ekstraordinært, er å *ikke* ha et stort familienettverk i Vest-Afrika. Hver kvinne får i snitt mellom fire og syv barn (se fødselsrater for enkeltland i Landinfo 2019), og ettersom det er vanlig for en mann å ha barn med mer enn én kvinne, er det også vanlig å ha mange halvsøsken. Tanter og onkler omtales gjerne som «mor» og «far», og i mange vestafrikanske kulturer regnes fettere og kusiner som søsken. Den nærmeste familien teller således normalt mange titalls personer. Om man av en eller annen grunn ikke har nær familie, har man likevel oversikt over, og som regel kontakt med, et stort antall slektninger lenger ut på slektstreet (Landinfo 2019).

Det er også vanskelig å forestille seg en vestafrikaner som er helt alene, uten kontakt med familie eller annet nettverk, som følge av et bevisst brudd fra en av sidene. Vestafrikansk kultur har et sterkt kollektivistisk preg, noe som innebærer at kollektivets interesser settes over enkeltindividets ønsker og behov. Når konflikter oppstår innad i familien, legges det stor vekt på å komme til enighet for å gjenopprette gode relasjoner innad i familienettverket. Ved konflikt vil man derfor forsøke å finne konsensus, for eksempel gjennom megling med ressurspersoner i storfamilien, heller enn å bryte fullstendig med en person som har satt seg opp mot nettverkets normer. Et permanent brudd i familienettverket skjer derfor sjelden, og vanligvis kun dersom en person har gjort seg skyldig i en svært alvorlig, fortsettlig, usosial handling.

Geografisk avstand, for eksempel i forbindelse med intern migrasjon, svekker ikke familiebandene, snarere tvert imot. Som Smith (2004) påpeker, opprettholder de fleste sterke bånd til opprinnelsesstedet når de flytter til byen. Kontakten med storfamilien og personer fra hjemstedet skjer både gjennom mer eller mindre hyppige reiser til opprinnelsesstedet, og gjennom uformelle nettverk og mer formelle lag og foreninger med sambygdingar:

First, the vast majority of Igbo migrants maintain strong ties to their communities of origin, both through continued visits to “home” and because most Igbos participate in associations and networks of “home people” that are established in cities of destination [...]. Second, most adults in the rural villages are themselves one-time migrants, making the definition of who is a migrant and who is not, or who is “rural” and who is “urban”, complicated and ever-changing (Smith 2004, s. 230).

Ekstern migrasjon, enten den er regional eller internasjonal, kan svekke familiebandene for en periode, men lite tyder på at de brytes permanent, dersom betingelsene igjen endrer seg. Forskning viser at familiebandene gjenopprettes raskt når migrantene returnerer til opprinnelsesstedet. Et eksempel på dette er at ghanesiske migranter som ble utsendt fra Nigeria på 1980-tallet, raskt ble reintegrert i familienettverket ved retur til Ghana:

Although the salience of family ties may be situational, they are rarely entirely lost, and often, take priority over certain kinds of ties in many instances, despite changes brought about by modernisation that sometimes create a rift between family members. The usefulness of these lasting family ties is often seen in the ways deportees are able to

easily reintegrate into their families. Siegel (1999) cites the example of the over one million Ghanaian migrants deported from Nigeria in the 1980s, who, while western aid agencies planned intervention, reintegrated into their families and communities within two weeks. This is also seen among African deportees from several parts of the world (Makiwane & Kaunda 2018).

Forventning om bistand innad i familienettverket

Det er en klar forventning om gjensidig solidaritet mellom medlemmene i en utvidet familiegruppe. Plikten til å hjelpe og støtte er sterkere jo nærmere familiebandene er. Som medlem av en storfamilie kan man forvente å få hjelp og støtte om man trenger det, selv når ressursene er knappe. Dette gjelder både materiell støtte, i form av penger, mat og husvære, og moralsk støtte, for eksempel i forbindelse med konflikter med noen utenfor nettverket.

De aller fleste i Vest-Afrika har behov for å støtte seg på nettverket i det daglige, både sosialt og økonomisk. De fleste vil anse det som uønskelig og skremmende å stå utenfor et slikt nettverk, og vil strekke seg langt for å beholde gode relasjoner med nær og utvidet familie gjennom å investere økonomisk og sosialt i familienettverket. Den økonomiske situasjonen er svært vanskelig for de fleste vestafrikanere, og staten tilbyr få eller ingen velferdsgoder. Dette gjelder særlig på landsbygda, der myndighetene ofte er fraværende. Familie og annet nettverk er derfor et nødvendig sosialt sikkerhetsnett og en forsikring mot fremtidige utfordringer og kriser.

Tilgang til familiebaserte og etnisk baserte nettverk kan også være en forutsetning for å få tilgang til de tjenestene som staten faktisk tilbyr. Antropologen Daniel Jordan Smith (2011) har vist hvordan nettverk mobiliseres i forbindelse med tilgang til den mer prestisjetunge delen av utdanningssystemet hos igboene i Nigeria. Det er en utbredt oppfatning i denne etniske gruppen (som i andre etniske grupper i regionen) at tilgang til offentlige goder fordrer bekjentskaper:

[I]n Nigeria, access to education depends fundamentally on one's social connections, and once access is secured, the burdens are widely shared among one's kinship networks in a system of obligation and reciprocity. While there are certainly strains on the system as some people feel left out or left behind, by and large the rise of education as a marker of modernization has solidified rather than eroded Igbo notions that you can only make it in the world by having people (Smith 2011, s. 328).

Til gjengjeld er det forventet at den som kan, bidrar økonomisk og på andre måter til fellesskapet. Alle er forventet å bidra til familiens budsjett, også kvinner. Det er også forventet at eldre barn og ungdom utfører lettere arbeid etter skoletid, bortsett fra i enkelte velstående sjikt. Alle muligheter til inntekt utnyttes; gårdsplassen kan brukes som utsalgssted, kvinner kan gjøre håndarbeid eller lage mat for salg i ledige stunder, barn kan selge saft i rushtrafikken eller avlaste foreldre ved å passe småsøsken, og så videre. Slik bidrar alle inn i storfamiliens budsjett.

Det er også forventet at den som er i posisjon til det, bruker sin stilling på en måte som gagnar nettverket, først og fremst familienettverket, med tilgang til fordeler og goder. Dette kan for eksempel være tilgang til offentlige tjenester (raskere tilgang til offentlige dokumenter, innpass i prestisjefylte utdanningsinstitusjoner, og lignende), forretningsfordeler (for eksempel adgang til å selge varer og tjenester på særskilte steder) og rekruttering til arbeidsmarkedet.

Forventningen om å bidra økonomisk gjelder ikke minst de som migrerer. Presset fra storfamilie og annet nettverk om å sende penger hjem er stort, og selv om mange migranter kan føle dette

presset tungt, er det å kunne sende penger hjem til familie og nettverk som regel selve hovedmotivasjonen for å migrere for de fleste. Ofte er det å sende penger hjem et spørsmål om overlevelse for familien i hjemlandet, men for migranten er det også en måte å beholde, og eventuelt forsterke, sin plass i familienettverket på.

Dersom man har opprettholdt kontakten med familien under migrasjon, og sendt hjem mer penger enn det som skal til for å dekke familiens utgifter til migrasjonsprosjektet, er dette investeringer migranten kan forvente å få igjen for ved retur til hjemlandet, både i form av hjelp og støtte, men også i form av en høyere sosial posisjon og mer innflytelse innad i familienettverket. Dersom migranten har brutt kontakten med familienettverket under migrasjonen, noe ytterst få i utgangspunktet ønsker å gjøre, har migranten færre som står i gjeld til seg ved retur, og dermed mer begrenset mulighet til å be om praktisk hjelp ved en eventuell (re)etablering.

Arbeidsmarked

Arbeidsmarkedet i Vest-Afrika er krevende for de aller fleste, bortsett fra et lite, privilegert sjikt som har kontraktsfestet arbeid i offentlig sektor eller i det regulerte private markedet.³

Det store flertallet i Vest-Afrika lever av arbeidsintensivt jordbruk eller dyrehold med lav avkastning, eller har sitt levebrød i den uformelle økonomien. Den uformelle økonomien kjennetegnes av små, uformelt drevne virksomheter som opererer utenfor institusjonelle reguleringer. Kjøp og salg av produkter eller tjenester på lavskala-nivå gir grunnlag for inntektsgivende arbeid for dem som står utenfor den formelle økonomien.⁴ Kvinner selger for eksempel mat og drikke, eller arbeider som frisører eller hushjelp. Menn selger småvarer som mobiltelefoner og klær, eller arbeider som reparatører, parkeringsvakter, sjåfører, og lignende. Slikt arbeid har den fordel at det krever relativt små investeringer og lite formalisert kompetanse, og er derfor tilgjengelig for enhver med et minimum av ferdigheter og egenkapital. Inntektene fra slikt arbeid er gjennomgående lave, varierende og uforutsigbare, men er like fullt realiteten for de aller fleste i Vest-Afrika, hvor få, som tidligere nevnt, har regulært, kontraktsfestet lønnsarbeid.

Den uformelle økonomien er også organisert rundt ulike nettverk. I mangel på reguleringer og solide institusjoner, er transaksjoner i disse nettverkene bygget på tillit mellom aktørene. Innpass i tillitsbaserte nettverk kan være avgjørende for å få viktig informasjon om priser og andre markedsforhold, og således redusere risiko. Nettverkene er ofte etnisk baserte, og ettersom det er avgjørende å rekruttere personer man har tillit til, rekrutteres gjerne personer med bakgrunn i samme familie eller etniske gruppe som en selv. Dersom man står helt utenfor

³ Kontraktsfestet arbeid på lavere nivå i offentlig sektor er imidlertid ikke nødvendigvis lukrativt. Lønnen er lav i yrker som lærer og sykepleier, og ofte har myndighetene ikke midler til å utbetale lønn, slik at lønnsutbetaling blir forsinket eller uteblir helt. De attraktive stillingene i offentlig sektor er først og fremst de stillingene hvor man lett kan kreve bestikkelser, som for eksempel i tollvesenet og politiet. Stillinger i hæren kan være attraktive, ettersom de ofte innebærer ekstraytelser som gratis bolig og helsetjenester for familien.

⁴ Grensene mellom formell og uformell økonomi er i realiteten uklare (se Greek 2014, s. 13–16 for en definisjon av begrepet «uformell økonomi» og avgrensningen opp mot «formell økonomi»).

slike tillitsbaserte nettverk, kan det være utfordrende å lykkes i den uformelle økonomien (Fafchamps 2001).⁵

Migrasjon

Det finnes en lang migrasjonstradisjon i Vest-Afrika. I mange etniske grupper har det vært vanlig at særlig menn migrerer internt i hjemlandet, til hovedstaden eller en annen by, eller til andre land i regionen, hovedsakelig for å arbeide. Migrasjonen er gjerne sesongbasert og foregår i rolige perioder når det ikke er behov for mannlig arbeidskraft i jordbruket. I dag kan arbeidsmigrasjonen like gjerne gå til Europa, men gitt at de økonomiske og menneskelige investeringene er større for å komme seg dit, er også oppholdene lengre. De underliggende årsakene til migrasjon, å forbedre sin og familiens økonomiske situasjon og å «se verden», er likevel de samme.

Arbeidsmigrasjon er gjerne sirkulær⁶, noe som innebærer at migranten opprettholder sterke bånd til hjemlandet mens han er borte. Slik sirkulær arbeidsmigrasjon er så vanlig og sterkt kulturelt forankret i mange vestafrikanske kulturer, særlig blant menn, at migrasjon nærmest er en etappe, eller en overgangsrite, som mannen må gjennom før han etablerer seg og stifter familie. Den etniske gruppen soninké (ofte kalt *sarakolé*), som har sitt opprinnelsessted i østre Senegal og nordvestre Mali, er et eksempel på en etnisk gruppe hvor sirkulær arbeidsmigrasjon er så vanlig at det nærmest har blitt en obligatorisk etappe for enhver mann i livet:

Migration in the villages surveyed in the Sarakole region of Mali has become the main means of existence for almost all families. [...] in most “concessions” there is at least one young man who is currently abroad. He would spend a few years in France, for instance, sending remittances home regularly (once he has found a job), generally to the chief of the concession who would then redistribute them. Given the large size of the extended family, a system of rotating migrant members can perpetuate the dependency on remittances of the whole household (Wéry & Oppong 1999, s. 179).*

** A “concession” is a very large extended family with the “chef de la concession”, the oldest man of a generation, the households of his sons, those of his brothers, those of the brothers’ sons and sometimes non-relatives. It is common to find concessions with 3-4 households, 50 persons and even many more” (Wéry & Oppong 1999, s. 179).*

Som det fremgår av sitatet over, er det ikke bare vanlig, men *forventet* at en migrant opprettholder kontakten med det utvidede familienettverket ved migrasjon, først og fremst gjennom å sende penger hjem. De færreste migranter vil ta sjansen på å bryte med familien under migrasjon, vel vitende om at det kan få konsekvenser for dem ved retur, både økonomisk og sosialt.

⁵ I Vest-Afrika har spesifikke etniske grupper «monopol» på spesifikke produkter eller sektorer. For eksempel dominerer fulaniene (peul) markedet for ris i Guinea, mens i Elfenbenskysten dominerer dioulaene transportsektoren. Etnisk basert dominans av produkter og sektorer ser man gjennomgående i hele Vest-Afrika.

⁶ Sirkulær migrasjon defineres som at en person «reiser til et annet land for kortere eller lengere tid, for deretter, midlertidig eller permanent, å vende tilbake til sitt opprinnelsesland» (Seip, Reegård & Skaland 2010, s. 23).

Kan en mann klare seg uten nettverk ved (re)etablering?

Selv om det å (re)etablere seg uten nettverk økonomisk sett er lite gunstig og sosialt sett lite ønskelig, er det heller ikke umulig. Om en migrant av en eller annen årsak skulle stå uten nettverk av noe slag, noe som tidligere nevnt er ekstraordinært, er det likevel mulig for en frisk, arbeidsfør mann å (re)etablere seg i Vest-Afrika. Muligheten til å lykkes er både knyttet til forhold som skolegang og arbeidserfaring, men også til personlige egenskaper som evne til å ta initiativ, tilpassningsdyktighet, og så videre.

Muligheten til å lykkes vil være avhengig av hvor man (re)etablerer seg. På landsbygda brødfør de fleste seg gjennom arbeidsintensivt jordbruk eller dyrehold med liten avkastning. Siden det meste av dyrkbar jord eller beiteområder eies eller forvaltes av familiegrupper med dype røtter i området, kan det være vanskelig å etablere seg i rurale områder uten nettverk eller tilknytning til stedet.

Det er derfor mer hensiktsmessig å etablere seg i områder med en viss økonomisk aktivitet, som i hovedstaden eller regionalhovedstedene, hvor det er realistisk å kunne få en viss inntekt i den uformelle økonomien. Uten de rette kontaktene er det utfordrende å få tilgang til det regulerte arbeidsmarkedet, og vedkommende må dermed forsøke å skaffe seg en inntekt innenfor den uformelle økonomien.

Mikrovirksomheter i den uformelle økonomien kan ha preg av å være en økonomisk overlevelsesstrategi, men er like fullt realiteten for de aller fleste i de fleste sosiale sjikt i Vest-Afrika. Innpass på markedet kan, som tidligere nevnt, være utfordrende for en person som står utenfor de etablerte nettverkene. En nykommer må begynne et møysommelig arbeid med å opparbeide seg en stabil kundekrets som er en forutsetning for inntekt. Dette kan være utfordrende, men ikke umulig, og gjelder for alle som etablerer seg på et nytt sted uten stort nettverk, enten som følge av intern eller regional migrasjon, eller reetablering etter migrasjon i Europa.

Forskningen viser også at et stort familienettverk ikke nødvendigvis fører til suksess på arbeidsmarkedet. Motivasjonen for å lykkes kan være større for personer som etablerer seg på et nytt sted uten et stort, eksisterende nettverk enn for de som har et nettverk å støtte seg på. Nordman & Pasquier-Doumer, som har undersøkt familienettverkets innvirkning på mulighetene på arbeidsmarkedet i Burkina Faso, forklarer dette med motivasjon:

The two remaining significant and robust effects of geographical location (distance to origin locality and remoteness of the siblings) have an interesting interpretation in this context of access to employment. They suggest that a longer distance between the unemployed and his/her kin in the village of origin leads to quicker access to employment. This may happen for at least two reasons. First, the longer the distance to the family who stays in the locality of origin, the less efficient the safety net in case of unemployment. Thus, migrants to the capital who find themselves far from their origin locality might be even more motivated to find a job, and may accept job offers faster than migrants who left a closer locality where it is easier to find support from their family in case of financial difficulties. (2014, s. 23).

Videre peker Nordman & Pasquier-Doumer (2014, s. 24) på det de kaller «earnings predation» som et hinder for suksess. Deres forskning viser at sterke familieband gjerne medfører et stort press om kreditt, lån, gaver, ansettelser og andre fordeler på de som har økonomiske midler. Et stort familienettverk kan således, fra et økonomisk synspunkt, paradoksalt nok, like gjerne være en byrde som en fordel:

For formal entrepreneurs in West Africa [...] Grimm et al. (2013) provide evidence that, while family and kinship ties within the city rather enhance labour effort and the use of physical capital, distant kinship can be a source of pressure to redistribution that prevent their economic success (Nordman & Pasquier-Doumer 2014, s. 4).

Selv om familienettverk er viktig, økonomisk og ikke minst sosialt, ettersom tilknytningen til en familie og en slektslinje gir en person en sosial status i samfunnet, kan det også være store omkostninger knyttet til det å være tilknyttet et stort (familie)nettverk. Nettverk er et viktig sikkerhetsnett for de fleste, men kan, som det fremgår over, også ha en negativ effekt på mulighetene på arbeidsmarkedet. Det finnes mange eksempler på at personer som har etablert seg på et nytt sted uten nettverk, har lyktes like godt eller bedre på arbeidsmarkedet som personer som har et nettverk å lene seg på (Nordman & Pasquier-Doumer 2014).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Fafchamps, M. (2001). The Role of Business in Market Development in Sub-Saharan Africa. I: Aoki, M. & Hayami, Y. (Red.), *Community and Market in Economic Development*. Oxford: Oxford University Press. Tilgjengelig fra <http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/0199241015.001.0001/acprof-9780199241019> [lastet ned 6. mai 2019]
 - Greek, M. (2014, mai). *Et liv i periferien. Overlevelsesstrategier, uformell økonomi og hverdagsliv i en dominikansk turistby*. Oslo: Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/40463/Greek_Master.pdf?sequence=19&isAllowed=y [lastet ned 6. mai 2019]
- Masteroppgave i sosialantropologi.
- Landinfo (2019, 6. mai). *Vest-Afrika: Er det vanlig å være enebarn eller å ha få slektninger?* Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/05/Vest-Afrika-respons-Er-det-vanlig-å-være-enebarn-eller-å-ha-få-slektninger-06052019.pdf> [lastet ned 6. mai 2019]
 - Landinfo (2010, 17. august). *Nigeria: Kvinner og intern migrasjon*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Nigeria-Kvinner-og-intern-migrasjon-17082010.pdf> [lastet ned 8. mai 2019]

Respons Vest-Afrika: Nettverk

- Makiwane, M. & Kaunda, C. (2018). *Families and inclusive societies in Africa*. New York: United Nations. Tilgjengelig fra <http://ecommons.hsrb.ac.za/handle/20.500.11910/12372> [lastet ned 6. mai 2019]
- Nordman, C. & Pasquier-Doumer, L. (2014, juli). *Transitions in a West African Labour Market: The Role of Family Networks*. Bonn: Institute for the Study of Labor. Tilgjengelig fra <http://ftp.iza.org/dp8349.pdf> [lastet ned 2. mai 2019]
- Seip, Å. A., Reegård, K. & Skaland, M. (2010). *Sirkulær migrasjon. Midlertidig arbeidsinnvandring av ufaglært arbeidskraft fra utviklingsland*. Oslo: FAFO. Tilgjengelig fra https://www.fafo.no/media/com_netsukii/20173.pdf [lastet ned 2. mai 2019]
- Smith, D. J. (2004, juni). Contradictions in Nigeria's Fertility Transition: The Burdens and Benefits of Having People. *Population and Development Review*, 30(2), 221-238.
- Wéry, R. & Oppong, C. (1999). Household Labour Allocation and Mobility in Times of Crisis. I: Livi-Bacci, M. & De Santis, G. (Red.), *Population and Poverty in the Developing World*. Oxford: Oxford University Press, s. 161-188.

© Landinfo 2019

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.